

С. П. СУЄТНОВ¹, канд. юрид. наук, доц., А. В. ЛАЗЕБНА¹

¹Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна

e-mail: evgeny-suetnov@ukr.net
lazebnaya3003@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4094-444X>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ: АНАЛІЗ, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ

Розробка заходів, пов'язаних зі скороченням обсягів відходів, та вдосконалення норм щодо поводження з відходами займають важливе місце серед питань екологічної безпеки та підтримання сприятливого стану довкілля.

Мета. Аналіз нормативно-правового регулювання поводження з відходами, виділення основних проблем та формування сучасних напрямів вирішення проблем, які стосуються питання відходів, на основі міжнародного досвіду та актуальної практики Європейського Суду з прав людини.

Методи. Теоретичні та загальнонаукові (аналіз, синтез, систематизація), емпіричний метод (метод порівняння).

Результати. На основі результатів дослідження нормативно-правового регулювання поводження з відходами в Україні виявлено основні проблеми та запропоновано варіанти їх вирішення на підставі аналізу рішення Європейського Суду з прав людини та за допомогою вивчення досвіду європейських країн. Виявлено, що Україна обрала шлях унормування питань щодо відходів на основі усталених норм Європейського Союзу, зокрема Директиви про відходи та низки інших нормативно-правових актів у цій сфері.

Висновки. Задля врегулювання сфери поводження з відходами в Україні потрібно забезпечити поступове та ефективне впровадження заходів, які закріплено в Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, систематизувати ряд нормативно-правових актів України щодо поводження з відходами та розпочати їх реалізацію на практиці.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: екологічна безпека, екологічна рівновага, нормативно-правове регулювання, поводження з відходами, раціоналізація ресурсів

Suietnov Ye. P.¹, Lazebna A. V.¹

¹Yaroslav Mudryi National Law University, Pushkinskaya St., 77, Kharkiv, 61024, Ukraine

LEGAL REGULATION OF WASTE MANAGEMENT: ANALYSIS, PROBLEMS AND DIRECTIONS OF SOLUTION

The development of measures to reduce waste and regulate waste management is an important issue in the field of environmental safety and environmental protection.

Purpose. Analysis of legal regulation of waste management, identification of the main problems and the formation of modern solutions to problems related to waste, based on international experience, current case law of the European Court of Human Rights.

Methods. Theoretical and general scientific (analysis, synthesis, systematization), empirical method (method of comparison).

Results. Based on the results of the study of legal regulation of waste management in Ukraine, the main problems are identified and solutions are proposed based on the analysis of the decision of the European Court of Human Rights and by studying the experience of European countries. It was found that Ukraine has chosen the path of standardization of waste issues on the basis of established norms of the European Union, in particular the Waste Directive and a number of other regulations in this area.

Conclusions. In order to regulate the field of waste management in Ukraine, it is necessary to ensure the gradual and effective implementation of measures enshrined in the National Waste Management Strategy of Ukraine until 2030, to systematize a number of legal acts of Ukraine on waste management and begin their implementation in practice.

KEYWORDS: ecological safety, ecological balance, legal regulation, waste management, rationalization of resources

Суетнов Е. П.¹, Лазебная А. В.¹

¹Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, ул. Пушкинская, 77, г. Харьков, 61024, Украина

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОБРАЩЕНИЯ С ОТХОДАМИ: АНАЛИЗ, ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РЕШЕНИЙ

Разработка мероприятий, связанных с сокращением объемов отходов, и совершенствование норм по обращению с отходами занимают важное место среди вопросов экологической безопасности и поддержания благоприятного состояния окружающей среды.

Цель. Анализ нормативно-правового регулирования обращения с отходами, выделение основных проблем и формирование современных направлений решения проблем, которые касаются вопроса отходов, на основе международного опыта и актуальной практики Европейского Суда по правам человека.

Методы. Теоретические и общенаучные (анализ, синтез, систематизация), эмпирический метод (метод сравнения).

Результаты. На основе результатов исследования нормативно-правового регулирования обращения с отходами в Украине, выявлены основные проблемы и предложены варианты их решения на основании анализа решения Европейского Суда по правам человека и с помощью изучения опыта европейских стран. Обнаружено, что Украина выбрала путь нормирования вопросов относительно отходов на основе устоявшихся норм Европейского Союза, в частности Директивы об отходах и ряда других нормативно-правовых актов в этой сфере.

Выводы. Для урегулирования сферы обращения с отходами в Украине нужно обеспечить постепенное и эффективное внедрение мероприятий, которые закреплены в Национальной стратегии управления отходами в Украине до 2030 года, систематизировать ряд нормативно-правовых актов Украины относительно обращения с отходами и начать их реализацию на практике.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: экологическая безопасность, экологическое равновесие, нормативно-правовое регулирование, обращение с отходами, рационализация ресурсов

Вступ

Створення єдиного механізму, який забезпечуватиме ефективно скорочення обсягів відходів, перебуває на порядку денному багатьох міжнародних організацій і, безперечно, стосується й України. Регламентація норм міжнародного права щодо поводження з відходами базується на принципах недопущення утворення таких відходів, сприяння переробці і вторинному використанню і, звичайно, впровадження сучасних технологій реалізації та моніторингу.

Конституцією України (ст. 16) гарантується, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави [1]. Проте, реалії демонструють зовсім іншу ситуацію, яка склалась у державі, бо кожного року показник смертності від неправильного поводження з відходами в Україні складає майже 1300 осіб. За таких показників смертності від неправильного поводження з відходами Україна стає в ряд з такими державами як Нігерія, Камерун, Уганда.

Міжнародно-правове регулювання розвитку сфери управління відходами – це своєрідний стандарт для національного законодавства. Так, наприклад, Цілі сталого розвитку 2016-2030 є новітньою системою, яка становить сукупність заходів, зокрема за природоохоронним (екологічним) виміром задля створення безпечного навколишнього середовища, що є невід'ємним правом кожного. Рационалізація використання природних ресурсів є однією з головних цілей глобальних соціально-економічних перетворень в Україні [2].

Станом на 2020 рік регулювання правил поводження з відходами в Україні здійснюється низкою нормативно-правових актів. Закон України «Про відходи» – базис у регулюванні питань, пов'язаних із протидією та зменшенням кількості утворення відходів, перевезенням, сортуванням, зберіганням, утилізацією, захороненням і насамкінець відверненням жакливого впливу відходів на людину і довкілля [3]. Окрім вищезазначеного Закону, виняткову роль у забезпеченні вирішення проблем з відходами займає Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, закони

Україні «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про оцінку впливу на довкілля» та інші. Зважаючи на євроінтеграційні процеси в Україні, серед джерел нормативно-правового регулювання поводження з відходами визначаються Директива 96/61/ЄС про всеохоплююче запобігання забрудненню та його контроль, Рамкова Директива про відходи 75/442/ЄС, Директива про небезпечні відходи 91/689/ЄС і т.д. Перелік нормативно-правових актів, які так чи інакше стосуються визначеного питання, містить ряд норм, що призводить до численних колізій та неефективного вирішення

проблем, пов'язаних із відходами. Тому першочерговим напрямом, який потребує змін і оновлення, є систематизація екологічного законодавства і забезпечення ефективного механізму поводження з відходами.

Метою дослідження є аналіз нормативно-правового регулювання поводження з відходами, виділення основних проблем та формування сучасних напрямів вирішення проблем, які стосуються питання відходів, на основі міжнародного досвіду, актуальної практики Європейського Суду з прав людини.

Матеріали і методи досліджень

У ході досліджень використано:

а) теоретичні методи, а саме: аналіз, синтез, систематизація нормативно-правового регулювання поводження з відходами, що дає змогу сформулювати проблематику визначеної теми, на основі якої можна зробити висновок щодо механізмів вирішення ряду проблемних питань, а також дослідження практики Європейського Суду з прав людини щодо порушення права особи на екологічну безпеку;

б) емпіричний метод, а саме метод порівняння – зіставлення різних точок зору щодо проблематики питання відходів, зіставлення міжнародних та національних нормативно-правових актів, що регулюють зазначене питання, щоб визначити прогалини

національного законодавства та дослідити напрями ефективного міжнародного регулювання питань поводження з відходами.

Застосування цих методів дає змогу сформулювати проблематику обраної теми, визначити механізми вирішення ряду проблемних питань, порівняти різні точки зору, зіставити міжнародні та національні нормативно-правові акти, що регулюють зазначене питання, щоб визначити прогалини національного законодавства та дослідити ефективність міжнародного регулювання питань поводження з відходами.

Об'єктом дослідження є національні та міжнародні нормативно-правові акти, що регулюють аспекти поводження з відходами.

Результати та їх аналіз

Станом на 2020 рік Україна є державою, де 94 % побутових відходів перебуває на сміттєзвалищах, що значно відрізняється від показників країн Європи. Ситуація управління відходами на прикладі трьох країн показана на рис. 1.

В Україні створюється близько 29000 стихійних сміттєзвалищ, що призводить до загоряння сміття та масових пожеж на території держави. Так, приміром, пожежі на полігонах побутових відходів відбуваються через ряд причин: а) захоронення відходів

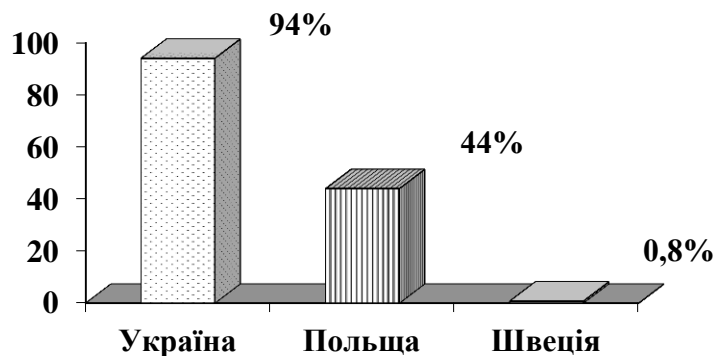

Рис. 1 – Частка відходів, захоронених на сміттєзвалищах

понад встановлені ліміти; б) відсутність перешарування інертним матеріалом; в) немає збору біогазу, який виникає внаслідок перегнивання сміття; г) накопичення біогазу у тілі звалища у великих обсягах [4].

Наявність вищезазначених негативних наслідків поводження з відходами демонструє неефективність нормативно-правового врегулювання цього питання. Гетьман А. П. коментує, що прийняття єдиного кодифікованого акту у сфері правовідносин щодо використання природно-ресурсного потенціалу держави та охорони природного середовища, що детально врегульовуватиме питання відходів, забезпечить ефективність механізму реалізації цього нормативно-правового акту [5]. Тож, варто визначити основні засади унормування теми відходів.

Відповідно до положень Закону України «Про відходи» поводження з відходами – комплекс дій, які спрямовані на: а) запобігання утворення відходів; б) збирання відходів; в) перевезення; г) сортування; д) зберігання; е) оброблення; є) перероблення; ж) утилізацію; з) видалення; и) знешкодження; і) захоронення. Усі перелічені дії включають контроль за їх виконанням та нагляд за місцями видалення [3]. Виділяють чотири основних потоків відходів, які відображено на рис. 2.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» закріплює обов'язок суб'єктів, які користуються, володіють та розпоряджаються відходами на підставі права власності, вживати необ-

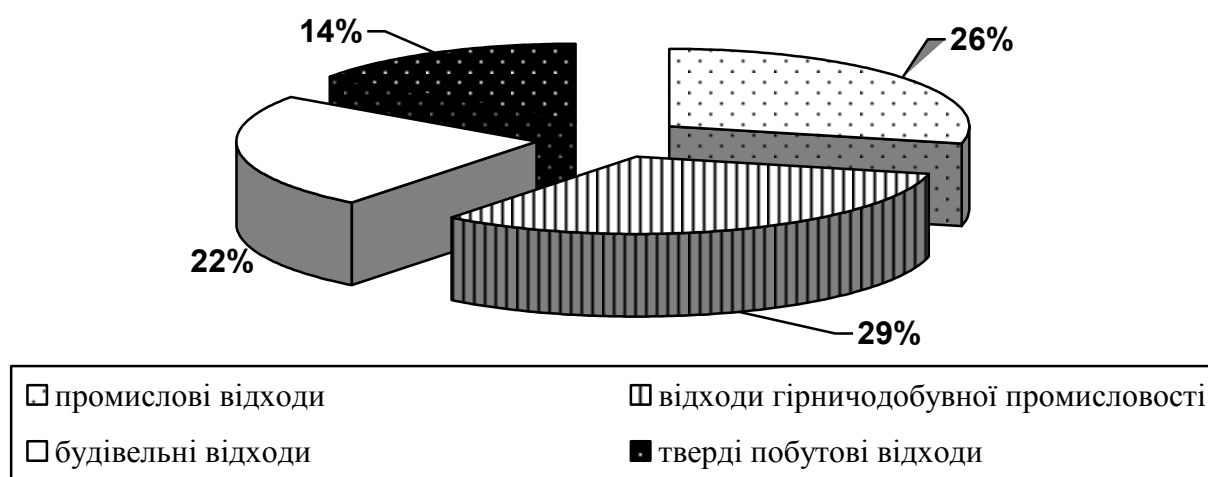

Рис. 2 – Основні види відходів

хідних заходів для зменшення обсягів створення відходів, сприяння їх розміщенню, знешкодженню та утилізації [6]. За результатами аналізу національного законодавства можна виділити таку рису, як фрагментарність врегулювання поводження з відходами в Україні, що спричиняє розпорошення норм по різним актам законодавства, внаслідок чого виникає безліч колізій при застосуванні цих норм [7].

Показовим є рішення ЄСПЛ проти України, зокрема проти органів державної влади, які не забезпечували гарантоване людині право на безпечне для життя і здоров'я довкілля [8]. Рішення «Дубецька та інші проти України» пов'язане з порушенням ст. 8 Конвенції про захист прав людини

і основоположних свобод щодо порушення права на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції [9]. Суть справи полягає у тому, що заявники проживали у селі, яке розташоване поряд із двома промисловими підприємствами – шахта «Візейська» ДП «Львіввугілля» та Центральна вугільно-збагачувальна фабрика «Червоноградська» ВАТ «Львівська вугільна компанія». Промислові відходи цих підприємств завдавали шкоду здоров'ю та житлу внаслідок екологічного забруднення. Органи державної влади не заперечували факту серйозного негативного впливу діяльності підприємств на життя осіб (один із заявників помер до постановлення рішення ЄСПЛ), проте протягом двадцяти років так і не переселили людей до

безпечних умов життя. Відповідно до положень Закону України «Про відходи», держава – власник відходів, що утворюються на об'єктах державної власності [3]. Тож, органи державної влади порушили свій обов'язок, який визначено у Наказі Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів», а саме: «Промислові, сільськогосподарські та інші об'єкти, що є джерелами забруднення навколишнього середовища хімічними, фізичними та біологічними факторами, при неможливості створення безвідходних технологій повинні відокремлюватись від житлової забудови санітарно-захисними зонами» [10]. Отже, рішення «Дубецька та інші проти України» є підтвердженням факту того, що навіть незважаючи на наявність врегульованих положень про поводження з відходами, практика застосування органами державної влади норм законодавства демонструє діаметрально протилежне відношення до букви закону.

Позитивних зрушень у цьому питанні можна досягти і за невтручання органів державної влади в діяльність підприємств і окремих громадян. Так, наприклад, такі суб'єкти права власності на відходи можуть самостійно вживати заходи щодо економії ресурсів: а) використовувати речі повторно; б) зменшити обсяг споживання ресурсів. Проте, і державна політика у сфері регулювання поводження з відходами все ж таки рухається вперед. На рівні українського законодавства діє Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року [11]. Цей нормативно-правовий акт окреслює проблематику управління відходами в державі: а) накопичення відходів у промисловому і побутовому секторах; б) неналежне здійснення утилізації та видалення небезпечних відходів; в) незадовільний рівень використання відходів як вторинної сировини; г) розповсюдження побутових відходів без урахування небезпечних наслідків такого розміщення. Виникає питання, які ж існують шляхи та способи вирішення визначених проблем?

За цією Стратегією вищенаведені проблеми вирішуватимуться в три етапи. Перший етап охоплює здійснення загальних заходів у сфері управління окремими видами відходів: створення уповноваженого органу з питань реалізації положень Стратегії, розроблення необхідних законопроектів (про управління відходами, про захоро-

нення відходів, про спалювання відходів) та інше. На другому етапі, який триває зараз (2019–2023 рр.), відбуватиметься впровадження вищезгаданих законопроектів, розроблення організаційних актів щодо забезпечення реалізації цілей Стратегії. Третій етап буде пов'язаний з модернізацією матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання з багаторазового використання природних ресурсів та перероблення і утилізації відходів. Прийняття Стратегії є позитивним зрушенням у регулюванні питання поводження з відходами. Такий поступовий план щодо оптимізації управління відходами за його підтримки з боку підприємств та окремих громадян сприятиме запобіганню утворенню відходів і покращенню національного рівня екологічної безпеки.

Система регулювання поводження з відходами в країнах Європи є своєрідним стандартом для українських законодавців. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року була прийнята на основі: 1) Директиви Ради ЄС «Про захоронення відходів»; 2) Директиви Європейського парламенту та Ради «Про упаковку та відходи упаковки»; 3) Директиви Європейського парламенту та Ради «Про відходи електричного та електронного обладнання»; 4) Директиви Європейського парламенту та Ради «Про батарейки і акумулятори та відпрацьовані батарейки і акумулятори». Також у Стратегії підкреслюється, що нормативно-правові акти, які будуть прийматись на її виконання, мають відповідати принципам і положенням відповідних актів європейського законодавства [10].

Щодо тенденцій регулювання питання поводження з відходами у європейському законодавстві, то наразі Європа на шляху до економіки замкнутого циклу. Така економіка встановлює, що незважаючи на те, що рік досягнула фіналу свого життєвого циклу, ресурси можуть використовуватись знову та створювати певну цінність [12]. Тобто, відбувається максимальне запобігання утворенню відходів.

Заходи щодо запобігання утворенню відходів врегульовуються положеннями Директиви ЄС про відходи, до них належать: а) сприяння використанню довговічних, ресурсоефективних продуктів, таких, що є придатними до ремонту; б) заохочення до використання речі повторно та активне створення місць для ремонту речей; в) зменшення вмісту шкідливих речовин у складі продукту; г) зменшення створення відходів,

які не можуть бути використані повторно або бути переробленими тощо [13]. У Європі навіть існує такий напрям як «Нуль відходів»: «Не спалити! Не захоронити!». Цей напрям включає в себе комплекс дій, спрямованих на запобігання утворення відходів [14].

Європейський підхід до переробки відходів також врегульовано положеннями Директиви про відходи, а саме до 2020 року перед країнами-учасницями Європейського Союзу стоїть мета, яка полягає у збільшенні хоча б до 50 % за вагою підготовку до повторного використання та переробки відходів (хоча б папір, метал, пластик, скло), якщо їх потоки подібні до відходів з домогосподарств [13]. Лідером у переробці відходів стала Німеччина, показник повернення сміття в корисний обіг якої становить більше 65 %. Німецькі промислові підприємства заснували систему переробки відходів, яка наразі використовується щонайменше 20 країнами.

Звичайно, що рівень ставлення людей до питання переробки, сортування сміття значно відрізняється від відношення громадян України до цього питання. Сортування сміття в Німеччині стало народним змаганням, до якого залучається майже 90 % населення Німеччини. Наявність п'ятьох різнокольорових контейнерів для сортування сміття є нормою для жителів Німеччини: 1) чорний колір контейнера – для несортованого сміття; 2) коричневий – для органічних відходів; 3) жовтий – для пластику та упаковок; 4) синій – для паперових відходів; 5) зелений – для кольорового скла, а зелений з білою смугою – для безбарвного [15].

Тому, дійсно, поведження з відходами в країнах Європи є визнаним міжнародним стандартом для багатьох країн, а концепція економіки замкнутого циклу та напрямом «Нуль відходів» є найбільш дієвими механізмами оптимізації використання відходів.

Висновки

За допомогою аналізу норм національного та міжнародного законодавства у сфері поводження з відходами, а також на підставі наведеного рішення ЄСПЛ, можна зазначити, що досліджувана тема є важливою для світового простору. Очевидно, що рівень і якість регулювання поводження з відходами в Україні та країнах Європи кардинально відрізняються, проте європейські стандарти є показниками ефективної політики у сфері екологічної безпеки. Директива про відходи – світовий еталон для введення нормативів щодо правильного поводження з відходами не тільки для України, а й для

більшості країн. Незважаючи на те, що темпи впровадження ефективного використання відходів на національному рівні є не настільки стрімкими, проте прийняття Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року є визначальним фактором для подальших змін у цій сфері. Рішення і зміни, які приймаються органами державної влади в Україні, мають забезпечувати гарантоване Конституцією право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та обов'язок держави підтримувати екологічну рівновагу на території України.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автори повністю дотримувались етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.04.2020).
2. Цілі сталого розвитку 2016-2030. *United Nations Ukraine*. 2017. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 10.05.2020)
3. Про відходи : Закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.05.2020)
4. Войціховська А., Кравченко О., Мелень-Забрамна. О., Панькевич М. Кращі європейські практики управління відходами / за заг. ред. О. Кравченко. Львів: Компанія “Манускрипт”, 2019. 64 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Krashchi_ES_praktuku_NET.pdf
5. Гетьман, А. П. Кодифікація законодавства про довкілля: теорія та методологія. *Екологічний вісник*. 2016. № 3. С. 31–32. URL: <https://issuu.com/ecoleague/docs/3-2016-www.compressed>
6. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 10.05.2020)

7. Трушкіна Н. В., Кочешкова І. М. Нормативно-правове регулювання розвитку сфери управління відходами в Україні. *Вісник економічної науки України*. 2017. Вип. 2. С. 97–102. URL: [http://www.venu-journal.org/download/2017/2\(33\)/pdf/20-Trushkina.pdf](http://www.venu-journal.org/download/2017/2(33)/pdf/20-Trushkina.pdf)
8. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Дубецька та інші проти України» від 10.05.2011 заява № 30499/03. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_689 (дата звернення: 10.05.2020)
9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 10.05.2020)
10. Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів : Наказ Міністерства охорони здоров'я від 19.06.1996 № 173. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96> (дата звернення: 10.05.2020)
11. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#n8> (дата звернення: 10.05.2020)
12. Communication from the commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social committee and The Committee of the regions. Towards a circular economy: A zero waste programme for Europe. EUR-Lex: веб-сайт. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0398&from=EN> (дата звернення: 10.05.2020)
13. Про відходи : Директива Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19.11.2008. URL: <https://menr.gov.ua/files/docs/2008%2098%20%D0%84%D0%A1.pdf> (дата звернення: 10.05.2020)
14. The open case study of the Zero Waste Research Center of Capannori (Lucca) on the Lavazza coffee pods starts delivering results. Zero Waste Italy: веб-сайт. URL: <http://www.zerowasteitaly.org/the-open-case-study-of-the-zero-waste-research-center-of-capannori-lucca-on-the-lavazza-coffee-pods-starts-delivering-results/> (дата звернення: 10.05.2020)
15. Навроцький Р. Л. Досвід країн Європейського союзу в сфері безпечного поводження з твердими побутовими відходами. *Економіка і Суспільство*. 2016. Вип. 7. С. 621–625. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-7/14-stati-7/593-navrotskij-r-l>

References

1. Constitution of Ukraine. (1996). Law of Ukraine of June 28, 1996 № 254k/96-VR. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (in Ukrainian).
2. Sustainable Development Goals 2016-2030. (2017). *United Nations Ukraine*. Retrieved from <http://www.un.org.ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (in Ukrainian).
3. On waste. (1998). Law of Ukraine of March 5, 1998 № 187/98-VR. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80> (in Ukrainian).
4. Vojczikhovska, A., Kravchenko, O., Melen-Zabramna, O. & Pankevich, M. (2019). European best waste management practices. Lviv: The Company “Manuskript”. Retrieved from http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Krashchi_ES_praktuku_NET.pdf (in Ukrainian).
5. Getman, A. P. (2015). Codification of environmental legislation: theory and methodology. *Environmental Bulletin*, (3), 31-32. Retrieved from <https://issuu.com/ecoleague/docs/3-2016-www.compressed> (in Ukrainian);
6. On environmental protection. (1991). Law of Ukraine of June 25, 1991 № 1264-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (in Ukrainian).
7. Trushkina, N. V. & Kocheshkova, I. M. (2017). Regulatory and legal regulation of waste management development in Ukraine. *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, (2), 97-102. Retrieved from [http://www.venu-journal.org/download/2017/2\(33\)/pdf/20-Trushkina.pdf](http://www.venu-journal.org/download/2017/2(33)/pdf/20-Trushkina.pdf) (in Ukrainian).
8. Judgment of the European Court of Human Rights in the case “Dubetska and Others v. Ukraine” (10 May, 2011). Application № 30499/03. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_689
9. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. (4 November 1950). Ratified by Law № 475/97-VR of 17 July 1997. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
10. About the statement of the State sanitary rules of planning and building of settlements/ (1996). The Order of the Ministry of Health from 06/19/1996 № 173. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96> (in Ukrainian).
11. On approval of the National Strategy for Waste Management in Ukraine until 2030/ (2017). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 8, 2017 № 820-r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#n8> (in Ukrainian).
12. Communication from the commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social committee and The Committee of the regions. (10.05.2020); Towards a circular economy: A zero waste programme for Europe. EUR-Lex. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0398&from=EN>
13. On waste. (2008). Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19.11.2008. Retrieved from <https://menr.gov.ua/files/docs/2008%2098%20%D0%84%D0%A1.pdf>
14. The open case study of the Zero Waste Research Center of Capannori (Lucca) on the Lavazza coffee pods starts delivering results. (10.05.2020). Zero Waste Italy. Retrieved from <http://www.zerowasteitaly.org/the-open-case-study-of-the-zero-waste-research-center-of-capannori-lucca-on-the-lavazza-coffee-pods-starts-delivering-results/>
15. Navroczkij, R. L. (2016). The experience of the European Union in the field of safe management of solid waste. *Economy and Society*, (7), 621-625. Retrieved from <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-7/14-stati-7/593-navrotskij-r-l> (in Ukrainian).

Надійшла до редколегії 10.05.2020

Прийнята 22.05.2020